

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: XIV. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 14. in 15. avgusta v Trstu. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program. — Inserati.

XIV. glavna skupščina

„Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“
dne 14. in 15. avgusta v Trstu.

(Dalje.)

Seja upravnega odbora.

V četrtek, dne 14. avgusta, ob 1. uri popoldne je bila v hotelu „Evropa“ seja upravnega odbora po tem-le vspredu: a) poročilo o delovanju vodstva „Zaveze“; b) določitev poročila za delegacijo; c) predlogi in nasveti.

Predsednik g. L. Jelenc otvori zborovanje s tem, da pozdravi v polnem številu prisotne upravne odbornike.

G. tajnik Dragotin Česnik je prečital svoje izborna sestavljeno poročilo, ki se je po debati, v katero so posegli upravni odborniki gg.: Luznar, Porekar, Križman, Dimnik, Strmšek, Šega, Brginec, Dubrovič, tajnik in gđč. Zupančič, sprejelo in odobrilo.

Na predlog g. Porekarja je izrekel upravni odbor požrtvovalno delujočemu tajniku zasluženo zahvalo.

Vspored delegaciji se je določil tako-le: a) Predsednik otvori zborovanje; b) poročilo tajnikovo o delovanju Zaveze in Zavezinih društev, (poročevalec g. Česnik); c) poročilo računskih pregledovalcev za leto 1901. (§ 15. pos. r.); (poročevalka gđč. Janja Miklavčič); d) blagajniško poročilo, (poročevalci gg.: Luznar, Jelenc in Črnagoj); e) volitev treh pregledovalcev računov (§ 15. pos. r.); f) določitev letnih doneskov Zavezinih članov (§ 7. lit. a Zav. pr.), (poročevalec g. Luznar); g) določitev vspredu za glavno zborovanje (§ 24. Zav. pr.), (poročevalec g. Česnik); h) določitev časa prihodnji XV. glavni skupščini Zaveze (§ 22. Zav. pr.), (poročevalec g. Dimnik); i) volitev vodstva in upravnega odbora Zaveze (§ 11. in 12. Zav. pr.); j) predlogi in nasveti.

Izmed zglašenih razprav se je sklenilo, da bo g. Šega „o preosnovi disciplinarnega zakona“ poročal pri zborovanju delegatov, poročili gg. Strmška in Gangla sta se pa določili za glavno zborovanje. Poročilo g. Lapajneteta ni prišlo v razpravo, ker g. poročevalec ni bil prisoten.

S tem je bil dnevni red dognan in g. predsednik L. Jelenc zaključil sejo upravnega odbora.

Zborovanje delegacij.

Ob 6^{1/2} uri istega dne se je vršilo zborovanje delegatov v dvorani „Slov. Čitalnice“. Tega zborovanja se je vde-

ležilo nad 100 delegatov in delegatov. Predsednik „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“, g. L. Jelenc ogovori delegacijo tako-le:

Častita delegacija!

V štirinajstič se je sešla danes na povabilo upravnega odbora delegacija Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev k svojemmu posvetovanju.

Upravni odbor vas je povabil, cenjeni delegati in delegatice, da vam poroča o svojem delovanju, o svojih sklepih in ukrepih, ki jih je storil od zadnje delegacijske seje na Bledu v prosepah ljudskega šolstva in za naš interes. Vi, velenjene dame in mili tovariši, ki so vam izkazala Vaša društva zaupanje, izvolivši vas v delegacijo, bodete sodili, ali je storil upravni odbor, oziroma vodstvo Zaveze v minuli upravni dobi vse in ničesar opustil, kar ima biti v napredek našega narodnega šolstva, v razširjenje narodne prosvete, ki je podlaga svobode, ali je ukrenil vse, kar naj bi bilo v blaginjo učiteljskega stanu in za povzdigo njegove veljave.

V podrobnosti o Zavezinem delovanju v minolem letu se ne bodem spuščal, ker bode imel o tem besedo g. tajnik. Dovolite mi samo nekoliko splošnih opazk.

Najiskrenejša želja naših nasprotnikov je, da bi doživeli prav kmalo razrušenje naše Zaveze. Naj zaslede malo neslogo ali kako nesporazumljenje v naših vrstah, zavlada takoj velika radost po vseh klerikalnih redakcijah. Če nas pa zapusti celo kako društvo, poskakujejo od veselja in kriče: Glejte, liberalna Zaveza se ruši, kmalu bodo ostali največji hujšakači sami. Dobro nam je še v spominu, s kakšno proško zgovornostjo so napovedovali polom Zaveze ob priliki, ko je „Krčko učiteljsko društvo“ z bobnečo besedo naznanilo in orbi et urbi proglasilo neovrgljivo resnico, da izstopi iz naše organizacije. Danes pa jim podam nov povod k veselju. Zapustilo nas je lepo, tiho in mirno tudi „Učiteljsko društvo Narodno Prosvjeta v Pazinu“. Čvrsto pa vstrajate pri Zavezi navzlic vsem gonjam in grožnjam Volosko in Kopersko učiteljsko društvo, s čemur zaslužita priznanje. Izstopivši društvi sta pristopili svobodno v Zavezo, mislim po tehtnem premisleku; poznati sta morali Zavezo, poznati načela in nazore, ki vladajo v njej. Četudi smo jim pozneje koncedirali nekako izjemno stanje v Zavezi, vendar so ruvali brez vzroka dalje, a prvi ruvarji so stali izven njihovih vrst, če ne celo v drugi kronovini. Da bi se kedaj ne maščevalo nad njimi, ker so poslušali podpihovalec!

Zavezina učiteljska društva po Goriškem in Štajerskem pa dobro pojmiyo svojo lepo nalogo. Vse dobro in pošteno misleče učiteljstvo zbirajo pod svoja okrilja in gledajo, da jih ne odtujijo nepoklicani činitelji. Na Goriškem so sicer ustanovili malenkostno Slomškarijo, ki bo pa prej ali slej ob sušici vzela konec, na vsem Spodnjem Štajerskem pa navzlic vsemu moledovanju in pritisku od strani nasprotnikov ne dobe niti za odbor odpadnikov. Slava vrlim štajerskim tovarišem! A tudi na Kranjskem, kjer dominira „Generalstab“, je obtičal voz v blatu in ne more naprej.

Naj zapuste Slomškarijo na Kranjskem vsi duhovniki, pa bi jo vzela slana s katehetskim listom — „Slov. učiteljem“ — kar čez noč.

Glasovi po izboljšanju našega gmotnega stanja ne smejo utihniti, dokler se nam ne vresničijo zahteve, za katere smo se izrekli v soglasju vsega avstrijskega učiteljstva pri glavni skupščini Zaveze v Opatiji dne 20. avgusta 1896. l., da se nam uredi plače tako, da bodo enake onim c. kr. uradnikov 11., 10., 9. oziroma 8. činovnega razreda.

Med tem časom so se sicer v vseh kronovinah, kjer prebivajo člani Zaveze, izboljšale plače, a ne zadosti. Na Goriškem se pripravlja nova regulacija; tudi na Kranjskem je bilo letos mnogo upanja, da se ugodi prošnji saj deloma, a posegel je vmes ohol človek, razpršil prav po hotentotski maniri deželni zbor in podrl vse upanje. Najžalostneje pri tem pa je, da je pri podiranju naših nad, sicer prav ponižno, iz strahu sodeloval s čepinjico razbitega tintnika skrivajoč s svojim životom gibajočo roko pred bistrim očesom deželnega predsednika, poslanec-učitelj. Ko bi imelo učiteljstvo mnogo takih tovarišev, moralo bi obupati nad svojo bodočnostjo. Hvalimo Boga, da so le redko sejani! Komur ugaja pobirati korake pod ožlindrano zastavo teh ljudi, svobodno mu, honestno napredno učit. se jih bo vedelo ogibati že oddaleč.

Z iskrenim pozdravom otvorim zborovanje častite delegacije.

Delegacija je z navdušenimi živio-klici pritrčila predsednikovim besedam.

Na to je pozdravil zborovalec v imenu pripravljalnega odbora g. nadučitelj Anton Berginec tako-le:

Slavna delegacija!

Veleccenjene gospice koleginje in dragi mi gospodje tovariši!

Imenom pripravljalnega odbora čast mi je pozdraviti Vas najpriserčneje. Prihiti ste iz vseh slovenskih pokrajin, združeni z brati Hrvati na obali sinjega Jadranskega morja, da se vdeležite 14. glavnega zborovanja naše dične „Zaveze“. V „Zavezi“ je naša moč, zakaj ona se moško poteguje za napredek ljudskega šolstva in za slobodo učiteljstva; zato želim današnjemu zborovanju obilo vspeha.

Pripravljalni odbor se je potrudil, da pripravi udeležnikom „Zavezinega“ zborovanja udobno bivanje v tem mestu. Sprejema, kakršnega smo doživeli v drugih slovenskih mestih, odbor ni mogel prirediti vsled razmer, ki vladajo tu. Mésto tega Vas pa sprejemamo z odprtim srcem in odprtimi rokami. Upam, da ponesejo vsi udeležniki od nas prijetne spomine, vračajoč se zopet na trudapolno in odgovorno delo in v to ime kličem Vam vsem: Dobro došli!

G. predsednik L. Jelenc je imenoval zapisnikarjema gosp. E. Gangla in gdč. Vito Zupančičevo ter dal besedo g. tajniku Dr. Česniku, da je poročal o delovanju „Zaveze“ in njenih društev. To temeljito sestavljeno poročilo se glasi:

Slavna delegacija!

Častite tovarišice in dragi tovariši!

O delovanju naše „Zaveze“ od zadnje glavne skupščine, ki se je vršila toli sijajno na našem divnem slov. Bledu, do danes, si štejem v čast poročati v glavnih potezah sledeče:

„Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ šteje danes 33 društev. Iz naše organizacije sta izstopili: „Krško učiteljsko društvo“ in „Učiteljsko društvo ‚Narodna Prosvjeta‘ v Istri“; prvo glasom odborovega sklepa z dne 5. februarja, zadnje vsled sklepa občnega zbora z dne 3. julija t. l. To bodem pozneje nekoliko natančneje pojasnil. Oživel pa je zopet učiteljsko društvo za črnomaljski okraj ter razvilo zopet prav živahno društveno delovanje. V občje je bilo opažati v pretekli dobi mej našimi društvi dokaj več agilnosti, nego prejšnja leta in zlasti se more to trditi o kranjskih učiteljskih društvih, ki so bila — z malimi izjemami — doslej precej mlačna.

„Zaveza“ šteje v vseh teh društvih 1470 pravih, 45 podpornih in 51 častnih članov, torej skupaj 1566.

Ta društva so imela vsega skupaj 129 zborovanj, pri katerih je bilo 289 predavanj in razprav, tičočih se deloma strogo šolskih, deloma pa tudi drugih, za učiteljstvo važnih dnevnih vprašanj. Mnogo teh razprav je bilo priobčenih v naših strokovnih listih in je le želeti, da bi ista ne našla odmeva samo v srcih učiteljstva, ampak da bi naše glasove vpoštevala tudi visoka učna uprava, ki naj bi zajemala snov za reorganizacijo šolstva v prvi vrsti iz krogov praktično delujočega učiteljstva.

Glede na delovanje „Zavezinega“ vodstva in upravnega odbora samega pa mi je poročati sledeče:

Vodstvo je imelo v pretekli dobi 7 sej, upravni odbor pa 2, skupaj torej 9.

Vložni zapisnik šteje do danes 706 števil, brez tajniške in blagajniške posebne korespondence.

V „Učit. Tov.“, „Popotniku“ in „Slov. Narodu“ se je priobčila zahvala vsem onim osebam in korporacijam, ki so s svojim sodelovanjem pripomogle, da se je izvršila XIII. glavna skupščina „Zaveze“ na Bledu toli dostojno.

Katoliškemu tiskovnemu društvu v Mariboru se je na znani njegov ultimatum odpovedal dne 30. maja pr. l. tisek „Popotnika“ in je bila naslednja, t. j. 6. številka tega lista že tiskana v tiskarni Dragotina Hribarja v Celju, ko so se že prej storili primerni koraki pri pristojnih oblastvih, našajoč se na to spremembo pri „Popotniku“.

Sodnih stroškov dotične, napram „Zavezi“ naperjene tožbe je plačala vsaka stranka polovico, nato pa je „Zaveza“ poplačala kat. tisk. društvu v dveh obrokih ves ostali znesek 2210 K 72 h. S tem se je razbila zadnja rahla zveza z našimi „prijatelji“. „Zaveza“ je sijajno odbila njih siloviti naskok na našo organizacijo, ki so mislili, da ji bodo zadali s tem nastopom smrtni udarec.

Ta dolg se je poravnal iz dohodkov, ki nam jih je prepustila banka „Slavija“ od učiteljskih zavarovanj in pa iz čistega dobička naših listov „Učit. Tovariša“ in dičnega „Zvončka“.

Vsled predloga poslanca barona Schwegelna, ki ga je stavil v kranjskem deželnem zboru glede omejitve pasivne volilne pravice deželnih uradnikov, je bila v nevarnosti tudi pasivna volilna pravica kranjskega učiteljstva. Zato je predsedništvo „Zaveze“ pravočasno storilo potrebne korake, da se je dotični zakonski načrt našim željam primerno stiliziral.

Kakor znano, je prevzela „Zaveza“ vsled sklepa upravnega odbora garancijo za tisek knjige „Prvi listi“, ki so jo sestavili slovenski in hrvatski učiteljski abiturijenti. Kritika o tej knjigi ni bila baš ugodna in zaradi tega ni hotela „Nar. tiskarna“ v Ljubljani izročiti teh knjig v razpečavanje abiturijentom. Morala je torej to ne posebno prijetno nalogo prevzeti zopet „Zaveza“ sama, da se izogne občutni izgubi. Knjige so se razposlale v 643 izvodih raznim slov. šolam, učiteljstvu in nekaterim rodoljubom. V interesu „Zaveze“ in v spodbujanje našim mladim idealnim kolegom upamo, da bode p. n. učiteljstvo storilo v tem oziru svojo kolegijalno dolžnost.

Izvršuje sklep zadnje glavne skupščine „Zaveze“ glede premestitve učiteljskega iz Koprca v Gorico, so se naprosili gg. odborniki Križman, Bačič in Dubrovič, da izdelajo primerne elaborate, oziroma da vsaj podajo primernih podatkov in razlogov, na katerih podlagi bi se mogla sestaviti dobro podprta peticija na naučno ministrstvo v prej omenjeno svrhu. Temu povabilu se je odzval dozdej samo g. Križman, ostala dva gospoda pa nista odgovorila. Zato se peticija ni mogla vložiti.

Pri praznovanju 30-letnice pedagoškega zbora hrvatskih učiteljev ter pri otvoritvi hrvatskega šolskega muzeja in praznovanju 15letnega obstanka hrvatske učiteljske „Zaveze“ dne 19. in 20. avgusta pret. l. so zastopali „Zavezo“ gg. Jelenc, Dimnik in Gangl. Zborovanje pedagoškega zbora, ki se je vršilo dva dni poprej, pa je pozdravil „Zavezin“ predsednik brzojavno.

Za slovensko vseučilišče je vložila „Zaveza“ prošnjo na naučno ministrstvo ter priobčila v „Učit. Tov.“ poziv na vsa učit. društva, da tudi ona vpošljejo enako peticijo. Potom „Zaveza“ je vložila tako peticijo 10 učiteljskih društev in dve šoli.

Na vlogo „Zaveze“ glede poštinih in železniških tiskovin za šolsko porabo je došel potom c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega (odl. z dne 17. oktobra 1901, št. 2941) odgovor, da izdaje take tiskovine v nemškem jeziku tvrdka Pichler's Wittwe u. Sohn na Dunaju. Take tiskovine in sicer dvojezične pa izdeluje zdaj tudi znana tiskarna R. Šeber v Postojni, ki je tudi sicer napram učiteljstvu postrežljiva in solidna tvrdka.

Od češko-slovenskega spolka nagrajena mladinska spisa je bila „Zaveza“ odstopila za znesek 200 K knjigarni L. Schwentner v Ljubljani in so dotične knjižice menda že razprodane. Za ta znesek se je bilo lani razpisalo zopet tekmovanje in so se prijavili sledeči mladinski spisi; 1. „Ali bo?“ 2. „Slabota“ in 3. „Brat in sestra“. Ocenjevalci pa niso nobenemu vposlanih spisov prisodili nagrade ter se je moralo vsled tega razpisati novo tekmovanje za nagrado. Nato so došli sledeči novi spisi: 1. „Selimina svetinja“, 2. „Slavkove sanje“, 3. „Strahovi in duhovi“. Ocenjevalci so določili nagrado 100 K spisu „Strahovi in duhovi“, spisal R. Vrabl.

Tiskarna A. Gabršček v Gorici je pričela zopet izdajati „Knjižnico za mladino“, ki jo urejuje naš tovariš E. Gangl. „Zaveza“ je podpirala to podjetje, ki bi lahko tudi naši organizaciji donášalo lepih dohodkov, ako bi se ga učiteljstvo bolj oklenilo, s primerno reklamo v raznih listih in s posebno okrožnico, ki se je razposlala učiteljstvu in vsem šolskim vodstvom. Uspeh pa je še vedno jako jalov, in to je zelo obžalovati. Želeti bi pa bilo, da se priredi še nekoliko boljši papir in vezava.

Naučnemu ministrstvu se je vposlala prošnja za podporo mladinskemu listu „Zvonček“ ter so se prošnji priložili dosedaj izišli letniki.

Omeniti mi je na tem mestu še izstopa „Krčkega učiteljskega društva“ in „Narodne Prosvete“ iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. Kakšno stališče zavzema „Zaveza“ napram tem pojavom, smo pojasnili v 14. številki „Učit. Tovariša“. Tam smo konštatovali, da je postopal „Učiteljski Tovariš“, kateremu se je očitalo, da je prekršil obvezo, dano pri zadnji glavni skupščini na Bledu, popolnoma korektno, nasprotno pa, da je postopal odbor „Krčkega učiteljskega društva“ nekorektno in proti pravilom. To pa dotičnega odbora niti najmanjše ni iritiralo. Spravil je klofuto v žep, češ: to je — „kizmet“ in molčal modro — — — Gotovo je, da sta si pridobili omenjeni društvi mej znanimi „pravimi prijatelji učiteljstva“ s tem korakom mnogo simpatij, o čemer smo se lahko prepričali iz raznih klerikalnih listov. To je bilo veselja v Izraelu in po deželi se je čul le en glas: poštene učitelji zapuščajo liberalno, brezversko „Zavezo“! In ti poštene učitelji so seveda tudi to zasluženno pohvalo z zadovoljstvom sprejeli! No, pa vsakemu svoje! Povdarjam pa še enkrat: Kdor izmej učiteljstva se strinja z „Zavezinimi“ težnjami in principi, ta nam je dobrodošel drug in sobojevnik; kogar sree drugam vleče, prosta mu je pot, bolje prej nego pozneje! Žalostno pa je, ako je istrsko hrvatsko učiteljstvo samo zato pristopilo naši „Zavezi“, da je moglo potem iz nje izstopiti.

Naši „Zavezi“ se zaničljivo očita, da je le nekaj privesek liberalni stranki, katera jo ima na vrviči kakor kakega kužeta. Povemo pa, da „Zaveza“ ni in ne bo nikdar nobeni stranki privesek, pač pa zahtevamo, da smo vselej in povsod enakopravni z drugimi stanovi in najsi je ta tudi duhovski. Stališče, ki ga zastopa „Zaveza“, je in ostane: Narodna prosveta; svobodna šola; neodvisno, gmotno dobro podprto učiteljstvo. Kdor nas podpira v teh naših težnjah, s tem smo tudi mi in če kedaj naši nasprotniki vsprejmejo naš program v svojega, potem se smejo nadejati, da postanemo celo njim — „privesek“.

In s tem končujem svoje poročilo. (Dobro! Živio!)

Ob splošnem odobravanju je vzela delegacija tajnikovo poročilo na znanje. (Dalje prihodnjic.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. Okrajna učiteljska konferencija nemških ljudskih šol v Ljubljani se je vršila dne 3. julija t. l. v kemični dvorani tukajšnje c. kr. višje realke. C. kr. okrajni šolski nadzornik prof. Albin Belar pozdravi navzoče učiteljstvo ter imenuje za svojega namestnika nadučitelja T. Valenta. Za zapisnikarja sta bila izbrana gđc. Tschurn in g. Kleč. Na to prične g. nadzornik s svojim poročilom. Med drugim povdarja, da zahteva več pozornosti računstvo na pamet, ker je to najboljša duševna gimnastika. Računstvo naj se uči vedno prvo uro in vselej naj se tudi računstvo na pamet nekoliko časa vadi. Pri jezikovnem ponku naj se ne ozira preveč na analiziranje, ker to otroke zelo utruje. Več veselja napravi otrokom, ako sami zlagajo stavke ali gole stavke razširjajo. Pri prirodoznanstvu naj se ne goji preveč suhoparno opisovanje marveč naj se opazuje življenje in razvoj živalstva in rastlinstva. Rastlina naj se ne opazuje le